

IDEA PANSOFII W INTERPRETACJACH Ja.-A. KOMENSKOHO

Novosad Vira

Wschodnioeuropejskiego Uniwersytetu Narodowego imienia Łesi Ukrainki, Łuck, Ukraina
novosadvira@gmail.com

THE PANSOPHY IDEAS IN THE INTERPRETATION OF JOHN AMOS COMENIUS

Novosad Vira

Lesya Ukrainka Eastern European National University, Lutsk, Ukraine

ПАНСОФІЧНІ ІДЕЇ У ТРАКТУВАННІ Я.-А. КОМЕНСЬКОГО

Новосад Віра

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, Україна

Streszczenie. Przedstawia się idea pansofii w interpretacji Ja.-A. Komenskoho jako ogólnej mądrości, odzwierciedlenia świata rzeczy, odzwierciedlenia lustrzanego makrokosmosu, gdzie strukturyzacja świata jest warunkiem strukturyzacji wiedzy, co prowadzi do rozumienia i zmieniania świata, historii i życia jako prawdziwych nauczycieli człowieka, jako łączenie różnych form ludzkiego doświadczenia. Wyjściowa idea metodologiczna – jedność, zgodnie z którą wszystko w świecie i w życiu człowieka jest ściśle powiązane, jak łączenie różnych form ludzkiego doświadczenia "duszą rzeczy" jest ład i harmonia. W celu zapewnienia ogólnego porozumienia pomiędzy odrębnymi osobami i narodami, należy osiągnąć panującą na świecie ogólną harmonię i rozprzestrzenić ją poprzez kształcenie.

Słowa kluczowe: jedność, mądrość ogólna, harmonia, idee, wiedza, świat człowieka, pansofia.

Abstract. The pansophy ideas in the interpretation of John Amos Comenius are shown as universal wisdom, the reflection of the world of things, the mirror image of the macrocosm, where the structuring of the world is a prerequisite for the structuring of knowledge, it leads to the understanding and correction of the world, history and life as the true educators of a man as unification of different forms of human experience. The original methodological idea is unity, according to which everything in the world and in human life is closely interconnected, and thus, as the unification of various forms of human experience, the "soul of things" is a system and harmony. In order to ensure universal agreement between individuals and peoples, it is necessary to grasp the prevailing world-wide harmony, to disclose it through education.

Keywords: unity, universal wisdom, harmony, ideas, knowledge, human world, pansophy.

Анотація. Висвітлюються ідеї пансофії у трактуванні Я.-А.Коменського як всезагальної мудрості, віддзеркалення світу речей, дзеркального образу макрокосму, де структурованість світу є передумовою структурованості знання, що веде до розуміння й виправлення світу, історії й життя як істинних вихователів людини, як об'єднання різних форм людського досвіду. Вихідна методологічна ідея – всеєдність, згідно з якою все в світі і в людському житті тісно взаємопов'язане, а відтак, як об'єднання різних форм людського досвіду «душею речей» є лад, гармонія. Для забезпечення всезагальної злагоди між окремими людьми і народами, необхідно досягнути пануючу в світі всезагальну гармонію, розкрити її через освіту.

Ключові слова: всеєдність, всезагальна мудрість, гармонія, ідеї, знання, людський світ, пансофія.

Постановка проблеми. У науковій літературі можна зустріти думку, що назва «пансофія» вперше зустрічається в одного з улюблених авторів Коменського – Франческо Патріці, який у 1592 році видав книгу «Нова філософія Всесвіту», одна з частин якої мала назву «Пансофія» [1, с.185]. Але, як засвідчують інші вчені, вже в деяких античних філософів, зокрема в працях філософа I ст. Філона Олександрійського, зустрічається термін «пансофія» [2, с.632]. Та особливо популярним це поняття стало в XVII ст. як синонім розумного благочестивого всезнання. Це поняття взяли відразу на озброєння розенкрейцери, надавши йому особливого містичного змісту як поновлюючого і об'єднуючого, «ключового» знання.

Аналіз досліджень (Б. Бім-Бад, В.Бібіхін та ін.) засвідчує, що у цей період були видані присвячені пансофії праці Теофіла Швейгхартса, німецького філософа-містика Якова Беме, вчителя Коменського І. Альштеда, лікаря і філолога Петра Лауренберга, Йогана Валентина Андрее, про якого Коменський писав, що від нього він запозичив усі першопочатки своїх пансофічних роздумів і що саме він передав йому ідею пансофії не як утаємниченого «алхімічного» знання, а як проект виправлення всього людського світу [3, с. 516-517].

Мета статті: проаналізувати деякі ідеї пансофії у розумінні Я.-А.Коменського.

Передусім, звертаємо увагу на те, що поняття «пансофія» було одним із ключових усього вчення Яна Амоса Коменського. У перекладі з грецької софія (sophia) – мудрість, а префікс пан (pan – «усе») – охоплюючий усе, в цілому. Тобто буквально цей термін можна перекласти як всезагальна мудрість. Як відомо, не сам чеський мислитель запровадив цей термін, але його розуміння пансофії було відмінним від попередників і, можна сказати, – справді новаторським.

Мислитель-педагог розумів пансофію і як всезагальну мудрість Універсуму, єдиного і неділимого світу, і як науку про все, чи всеєдину науку. Об'єктом пансофії як науки є весь світ речей, але цей світ речей суворо впорядкований. Закономірність світу виключає будь-який суб'єктивізм у його розумінні. Вочевидь, пансофія – віддзеркалення світу речей, дзеркальний образ макрокосму. Найважливіше в розумінні Коменським пансофії – це та обставина, що структурованість світу є передумовою структурованості знання. Знання єдине й однакове для всіх, так само як єдиний і однаковий для всіх світ об'єктивних речей. Нарешті, в поняття пансофії входить поняття такого «порядку» (як всезагального зв'язку речей), в якому кожна річ має одне, і тільки одне, властиве їй місце. Таким чином, пансофія виступає як істинне знання всеєдиного. Це знання необхідне і можливе. Пансофія як знання про світ припускає і пангармонію як принцип економії пізнавальної енергії. У трактовці Коменського ідея пансофії веде до розуміння світу, людської історії й життя як істинних вихователів людини. Увесь космос, усе людство, все оточуюче дитину життя повинні бути її школою. Пансофія Коменського – це наука, в якій різні види людського знання не просто зовні поіменовані, але виведені з основоположних принципів універсальним методом [4, с.632].

Крізь призму викладеного цілком правомірно постає питання: які ж провідні джерела окресленого феномена? На наш погляд, можна назвати два головних джерела цього поняття. Передусім, це – давньогрецька філософія, сама назва якої включає в себе його головну частину – «софію» і перекладається «як любов до мудрості». Під нею, наприклад, такі філософи, як Геракліт і Демокріт, по-перше, розуміли не всезнання і не багатознання, а знання найголовнішого, тобто «природи речей» – вічних, незмінних, абсолютних основ усього суцього і всезагальних законів і сил, які правлять світом і визначають вчинки людини. А по-друге, мудрість – це не тільки знання найголовнішого, а й досконале життя, яке можливе тільки на основі такого знання [5, с.217].

Зауважимо, першим ґрунтовним викладенням пансофії Я.-А.Коменського можна вважати написане ним у 1622-1625 роках і видане в 1633 році «Осереддя забезпеченості», де він уперше використовує образ «дерева мудрості», тобто живого цільного знання, який пізніше увійшов у всі наступні проекти пансофії [6, с.635]. Пізніше учений систематизував пансофічні ідеї, викладені в його «Відчинених дверях речей», у листі до Гартліба в формі «Попереднього», на основі чого ним пізніше була написана праця «Прелюдії до християнської пансофії», яка теж була відіслана Гартлібу і видана ним без відома автора в 1637 р. На основі цієї праці був створений і виданий в Англії в 1639 р. знаменитий «Провісник всезагальної мудрості», в якому Я.-А.Коменський накреслив план побудови духовного храму «християнської пансофії» [6, с.636].

З часом Пансофія Коменського склалася в цілком самостійну філософську систему, головним змістом якої, дуже далеким від раннього розуміння «всемудрості» як утаємниченого знання, стало розповсюдження просвіти, виховання людства, створення оновленої культури, що робить його передвісником доби Просвітництва. У своїй праці Коменський ставив завдання виховання «всієї» людини, а не тільки розвитку її ерудиції, як це було, наприклад, у Німеччині. При орієнтації на всеохопне виховання пансофія як ідея виправлення людського світу виявлялася не просто теоретичною базою дидактики, а, вочевидь, співпадала і з сутністю, і з практичною метою останньої. Кожне слово будь-якого шкільного підручника, вважав Коменський, повинно бути вивірене пансофією» (3, с.517).

У вченні Я.- А. Коменського про пансофію, під якою, нагадаємо, він розумів одночасно і всезагальну мудрість Універсума, єдиного і неділимого світу, і дзеркальний образ макрокосму, всеєдину науку про світ в цілому, яка відтворює його внутрішню структуру і впорядкованість, ним розглядалася і проблема інтеграції знань про світ. «Пансофією» я називаю те, що могло б служити живим відображенням світу – відображенням, де все було б одне з другим зв'язане, одне одне підтримувало, було б одне для одного плідним» [2, с.496-497].

Вихідною методологічною ідеєю у вченні Я. А. Коменського була ідея всеєдності, згідно з якою все в світі і в людському житті тісно взаємопов'язане, тому «душею речей» є лад, гармонія. Розбрат же і ворожнеча, які існують між людьми у суспільстві, є певним відхиленням від встановленої Богом всезагальної гармонії, що існує в природі й світі. Тому, щоб повернутися до нормального стану речей, тобто до всезагальної злагоди між окремими людьми і народами, необхідно досягнути пануючу в світі всезагальну гармонію, розкрити її через освіту перед усіма людьми, і тоді вони свідомо, спільними зусиллями зможуть прийти до всезагальної злагоди та миру.

Вчення, яке б здатне було розкрити універсальну єдність і злагодженість світу, чеський мислитель називав Пансофією, тобто всезагальною мудрістю, під якою він мав на увазі то якесь майбутнє вчення (твір) як результат об'єднаних зусиль «усіх світлих розумів», яке вийде за рамки простої книги і стане ніби живим втіленням премудрості (у цьому – найширшому розумінні Пансофії чеський педагог розглядав її не тільки як систему наукових знань, а як об'єднання різних форм людського досвіду), то свою «Пансофію», представлену в праці «Всезагальна рада» [3, с. 519].

Третя і головна частина «Всезагальної ради про виправлення справ людських» – «спільна всьому людському роду книга» – ПАНСОФІЯ, або, як пояснює сам Я.- А. Коменський, «Всезагальна премудрість, заснована на самій людській природі з тим, щоб через правильне пізнання і належне в кожному окремому випадку застосування вроджених усім людям універсальних ідей, вродженого бажання добра, поривань до досягнення бажаного і призначених для цього знарядь усі люди змогли побачити все хороше і погане в собі і цілком безпомилковими шляхами шукати і знайти добро, уникати і уникнути зла» [7, с.328].

Як найбільша частина «Всезагальної ради» «Пансофія» є одночасно і найменш завершеною: деякі її розділи лише названі, а деякі недописані. Це пояснюється, зокрема, тим, що Коменський збирався повернутися до них пізніше або сподівався на участь в їх написанні інших тогочасних вчених («світлих розумів»), завдяки співпраці яких пансофія зможе стати не просто книгою, а живим втіленням премудрості.

У посвяті до «Пансофії» говориться, що вона «присвячується всім народам землі для утвердження в усьому роді людському досконалого розуміння і досконалої думки, для досягнення таким шляхом серед людей врешті решт всезагальної злагоди і для усунення, з божою допомогою, розбрату в світі» [7, с.328].

За життя Коменського була видана лише невеличка частина «Пансофії», а у повному – незавершеному вигляді вона була опублікована лише у празькому виданні 1966 року.

Текст «Пансофії» починається зі звернення до творця «неба, землі і всіх безодень», який подарував людським синам спільний дім – землю, «де єдиною сім'єю живемо ми всі, створені тобою за твоїм образом», але «чому ж, коли ти, наш прародич, єдиний на небесах, ми, твоє потомство, не перебуваємо на землі воедино, а в тисячоликому розладі так різнимся всюди між собою сприйняттями, бажаннями і палкими прагненнями, що постійно руйнуємо (нищимо) самі себе взаємною відразою, ненавистю і війнами? Зжалься коли-небудь, нарешті, і накажи нам із незчисленних глухих кутів пітьми, помилок і погібелі повернутися на царственний шлях світла, істини, миру, любові й спасіння...» [7, с.329].

Далі йде звернення і заклик до «смертних мешканців землі» – людей «прокинутися до усвідомлення скверни і злочинності своїх чвар» і до бажання вибратися з похмурих лабіринтів оман, пробудитися і дружно взятися за справу загального спасіння. «Почніть зараз! Ця книга, яка йде до вас усіх із закликом: «Прокиньтесь, прокиньтесь!», дає вам першу нагоду до цього! Ніхто не цурайся читати і слухати її! Вона ні до чого не підбурює, а, виступаючи посередником всезагального спасіння, хоче показати всім джерела, ручаї (струмки), ріки, моря і сам океан усякого світла, миру, істини і спасіння» [7, с.329].

Серед незчисленних книг, «написаних на користь людям», «ні одна не подібна цій нашій, ні одна не дорівнює нашій за всезагальністю й універсальністю і не вчить усіх людей всьому, що служить щастю тутешнього і майбутнього життя, з такою ж повнотою, упорядкованістю й ясністю, як наша. Дійсно, вся множина інших книжок написана – і без кінця пишеться – або про якийсь частковий предмет (та й то, зазвичай, не дуже важливий і мало корисний для досягнення щастя), або в інтересах тільки свого народу, віросповідання, мови, більше розколюючи, ніж об'єднуючи... Навпаки, ця нова призначена найостаннішому століттю книга в своєму підході до старих речей приступає до об'єднання прагнень, праць і сил усього людського роду, перед обличчям усіх людей розгортаючи все існуюче, все приваблююче і все відвертаюче в такому порядку, щоб жодна здоровомисляча людина не змогла не побачити, що благо і що зло в ній і навколо неї, і не досягти успіху в прагненні до добра і в уникненні зла...» [7, с.329].

Ця книга через своє нове й універсальне спрямування – «все добре об'єднати, все зле відкинути, всі подальші суперечки про розрізнення добра і зла припинити» і в знак того, що «всі люди можуть знайти тут цілком усе необхідно їм потрібне», отримує назву Пансофії. Вона – лише початок, задум, який здійснять всі люди спільними зусиллями. Але щоб вона могла бути зрозумілою і здійснювати свій вплив навіть на простих людей, пропонується три способи її викладення.

По-перше, «звести в одну цю книгу все сприяюче щастю людського роду для викликання в читача надії, що речі, які зуміли ввійти в одну-єдину і не дуже товсту книжечку, не настільки невичерпні, щоб їх не міг умістити розум будь-якої людини» [7, с.330]. По-друге, автор користується не філософським стилем, а загальнодоступною народною мовою, «називаючи лопату лопатою, а човна човном», бо не зрозуміють всі, якщо не зрозуміє простий народ, який завжди складає більшу частину людського роду. По-третє, Пансофія пишеться не в монологічній, а в діалогічній формі (у подальшому цей намір виконано лише частково)» [7, с.330].

Книга «Пансофія» пропонується всім живучим під небом народам з метою блага й спасіння. «Для народів, які не мали поки ніяких книг, звідки вони могли б отримати освіту, мати одну цю книгу буде значити мати «Все». А хто, навпаки, надто завалений і заплутаний багатьма різноманітними і суперечливими книгами, – як буває там, де бібліотеки розрослися до непомірності, і багато хто від незнання, за що найперше взятися, або нічого не читають, або нічому не вірять, терплячи злиденність серед вищого достатку і пільму серед вищого сьйва світла, – тим чи не буде спасінням придбати в нашій книзі здорову міру і перейти від обох крайнощів до середини?» [7, с.331].

Правильно облаштована пансофія, за словами Я. А. Коменського, стане «універсальною алхімією», золотим мистецтвом, яке день за днем збільшуватиме пансофічне світло. Відзначимо, найважливішою справою свого життя Ян Амос Коменський уважав створення нового універсального курсу і підручника «Пансофія», конкретизуючи задум якого він писав: «Таку книгу, повторюю, хочу я скласти, яка заміняла б собою всі скарбниці всезагальної освіти. В ній не повинно бути пропущено нічого істотного, і читання цієї книги саме по собі повинно наповнювати розуми мудрістю. Все це завдяки тому, що речі представлені в ній в неперервній, ясній і чіткій взаємозалежності, все виводиться зі своїх власних коренів, зі своєї власної істоти, і кожна річ виявляється тою самою, якою вона названа, і представляється саме такою, якою вона є насправді. Бо все [в цій книзі] обумовлено самою незмінною і внутрішньо зв'язаною істинною сутністю речей. Все це, однак, – у стислому вигляді, бо призначене служити для короткого і швидкоплинного життя. Все – в доступній формі, бо повинно вносити в розуми світло, а не сутінки. І все – в його внутрішній цілісності і обґрунтованості, через безперервний причинно-наслідковий зв'язок, оскільки ми маємо потребу в твердо встановленій істині, а не в надуманих поглядах» [2, с.497].

Створити таку книгу, яка б була скарбницею людської мудрості і розкривала б основу всіх речей – гармонію, можна, лише спираючись на досягнення всіх наук і мистецтв, що, у свою чергу, передбачає критичний аналіз всіх людських досягнень та їх всезагальний перерозподіл та взаємоузгодження [2, с.501-509]. Однак Коменському до кінця так і не вдалося реалізувати свій задум, а новаторські ідеї створення якого, набагато випереджаючи свій час, залишаються багато в чому ще не до кінця осмисленими і в наші дні [3, с.508].

Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо в аналізі своєрідності пансофічної освіти та практичної реалізації її провідних ідей.

Література:

1. Марчукова С. М. Ян Амос Коменский: человек в «лабиринте света». – СПб, Издательство христианского библейского братства св. апостола Павла, 2006. – 304 с.
2. Бим-Бад Б. М. «Великая дидактика». Комментарии // Коменский Я. А. Избранные педагогические сочинения: В 2-х т. Т. 1. – М.: Педагогика, 1982. – С. 626-635.
3. Биbihин В. В. «Всеобщий совет об исправлении дел человеческих». Комментарии // Коменский Я. А. Избранные педагогические сочинения: В 2-х т. Т. 2. – М.: Педагогика, 1982. – С. 508- 559.
4. Коменский Я. А. Автобиография // Коменский Я. А. Избранные педагогические сочинения: В 2-х т. Т. 1. – М.: Педагогика, 1982. – С. 25-73.
5. Арцишевський Р. А. Духовне осягнення дійсності: монографія. – Луцьк: Вид-во ВНУ імені Лесі Українки, 2011. – 272 с.
6. Биbihин В. В. «Предвестник всеобщей мудрости». Комментарии // Коменский Я. А. Избранные педагогические сочинения: В 2-х т., Т. 1. – М.: Педагогика, 1982. – С. 635-645.
7. Коменский Я. А. Всеобщий совет об исправлении дел человеческих // Избранные педагогические сочинения: В 2-х т. Т. 2. – М.: Педагогика, 1982. – С. 285-469.

THE PANSOPHY IDEAS IN THE INTERPRETATION OF JOHN AMOS COMENIUS**Novosad Vira**

Formulation of the problem. In the scientific literature one can come to the conclusion that the name "pansophy" first encountered one of the favorite authors of the Comenius – Francesco Patrice, who in 1592 published the book "The New Philosophy of the Universe, one of whose parts was called" Pansophy "[1, p. 185]. But, as other scientists point out, already in some ancient philosophers, in particular in the writings of the philosopher and art. Filon of Alexandria, the term "pantophy" is found [2, p.632]. But this concept became especially popular in the 17th century. as a synonym for a reasonable pious omniscience. This concept was immediately taken up by the Rosicrucians, giving it a special mystical content as a renewal and unifying, "key" knowledge.

The analysis of the researches (B. Bim-Bad, V. Bibikhin, etc.) testifies that during this period the works devoted to the pantophy of Theophilus Schweighartes, the German philosopher-mystic Jacob Behem, the teacher of Comenius I. Aleste, the doctor and philologist Peter Lauenberg, Johann Valentine Andrey, about whom Comenius wrote that he borrowed all the first beginnings of his pansosophical reflections, and that he gave him the idea of a pantophy not as a mysterious "alchemical" knowledge, but as a project for the correction of the entire human world [3, p. 516-517].

The purpose of the article: to analyze some ideas of the pantophy in the understanding of J.-A.Komensky.

First of all, pay attention to the fact that the concept of "pansion" was one of the key all the teachings of Jan Amos Komensky. Translated from Greek sophia (sophia) – wisdom, and prefix pan (pan – "all") – covering everything in general. That is, literally this term can be translated as universal wisdom. As you know, not the Czech thinker himself introduced this term, but his understanding of the pantophile was different from the predecessors and, we can say, truly innovative.

Thinker-educator understood the pansion and as the universal wisdom of the Universe, the only and indivisible world, and as a science of everything, or all of one science. The object of the pantophile as a science is the whole world of things, but this world of things is strictly organized. The law of the world excludes any subjectivity in its understanding. Obviously, the pantophy is a reflection of the world of things, a mirror image of a macrocosm. The most important thing in the understanding of the Comenius Peninsula is the fact that the structuring of the world is a prerequisite for the structuring of knowledge. Knowledge is the same and the same for all, as well as the one and the same for all world of objective things. Finally, the notion of such a "order" (as a universal communication of things), in which each thing has one and only one, is characteristic of its place. Thus, the pantophy acts as the true knowledge of the one. This knowledge is necessary and possible. Pansophia as knowledge of the world suggests and pangarmonium as the principle of saving cognitive energy. In the interpretation of the Comenius idea of the pantophy leads to an

understanding of the world, human history and life as the true educators of man. The whole cosmos, all humanity, everything surrounding the child of life must be its school. The Pansophia of Komensky is a science in which various types of human knowledge are not simply externally named, but derived from the fundamental principles of the universal method [4, p.632].

Through the prism of the above, it is quite legitimate to ask: what are the leading sources of the outlined phenomenon? In our opinion, we can name two main sources of this concept. First of all, it's ancient Greek philosophy, the very name of which includes its main part – "Sophia" and translated "as a love of wisdom." Under her, for example, such philosophers as Heraclitus and Democritus, firstly, understood not all-knowing and not knowledge, but the knowledge of the most important, that is, "the nature of things" – the eternal, immutable, absolute principles of all existing and universal laws and forces that rule the world and determine the actions of man. And secondly, wisdom is not only the knowledge of the most important, but also perfect life, which is possible only on the basis of such knowledge [5, p.217].

It should be noted that the first thorough statement of the pantheon of J.-A.Komensky can be considered written by him in 1622-1625 and published in 1633 by the "Provision of Security", where he first uses the image of the "tree of wisdom", that is, the living whole knowledge, which later became a part of all subsequent pantofy project [6, p.635]. Later, the scientist systematized the pansofic ideas set forth in his Open Doors of Things, in a letter to Hartlub in the form of "Preliminary," on the basis of which he later wrote the work "Preludes to the Christian Panzophy", which was also sent to Hartlub and published without reference the author in 1637 on the basis of this work was created and published in England in 1639, the famous "Evangelist of universal wisdom", in which Ya.-A.Komensky outlined the plan for building a spiritual church "Christian pansion" [6, p.636].

Over time, the Pansophia of Comenius developed into a completely independent philosophical system, the main content of which, very far from the early understanding of "all wisdom" as a mysterious knowledge, was the spread of education, the education of mankind, the creation of an updated culture, which makes him a harbinger of the age of Enlightenment. In his work, Komensky set the task of educating the "whole" person, and not only the development of her erudition, as was the case, for example, in Germany. With an orientation on the all-embracing upsurge, the panfan as an idea of correcting the human world was not just a theoretical base of didactics, but, obviously, coincided both with the essence and with the practical aim of the latter. Every word of any school textbook, considered Komensky, must be verified by the pantophile "(3, p.517).

In the doctrine of Y.-A. Comennsky on the pansion, under which, we recall, he understood at the same time the universal wisdom of the Universe, the only and indivisible world, and the mirror image of the macrocosm, the whole of the science of the world as a whole, which reproduces its internal structure and orderliness, it considered the problem of integrating knowledge about the world. "Pansophy" I call what could serve as a living reflection of the world – a reflection where everything would be connected to one another, supported by one, would be one fruitful for one "[2, p. 496-497].

The original methodological idea in the teachings of Ya. A. Komensky was the idea of unity, according to which everything in the world and in human life is closely interconnected, therefore "the soul of things" is a system, harmony. The discord, however, and the hostility that exists between people in society, is a certain deviation from the established by God of universal harmony that exists in nature and in the world. Therefore, in order to return to the normal state of things, that is, to the universal agreement between individuals and peoples, it is necessary to comprehend the prevailing universal harmony in the world, to disclose it through education to all people, and then they will consciously, jointly, be able to reach universal agreement and peace.

The doctrine that could reveal the universal unity and harmony of the world, the Czech thinker called the Pansophia, that is, the universal wisdom, under which he meant something future future of the doctrine (work) as the result of the combined efforts of "all the bright minds", which would come to the framework of a simple book and it will be as a living embodiment of wisdom (in this – the broadest understanding of Pansophia, the Czech teacher considered it not only as a system of scientific knowledge, but as the unification of various forms of human experience), then its "Pansofiyu", presented in the paper " and "[3, p. 519].

The third and main part of the "Universal Council for the Remediation of Human Affairs" – "a book common to all human kind" – is PANSOFIA, or, as Y.-A. Komensky explains, "General wisdom, based on the very human nature in order to correct through knowledge and dignity in

every single case of the application of the universal ideas born to all people, innate desire for good, impulses to achieve the desirable and intended tools for it, all people were able to see everything good and bad in themselves and completely unerring ways to seek and find and good, avoid and avoid evil "[7, p.328].

As the largest part of the "General Council", "Pansofia" is at the same time and the least complete: some of its sections are just named, and some are not written. This is explained, in particular, by the fact that Comenius was about to return to them later or hoping to participate in their writing by other scholars of the time ("bright minds"), through which the pantophony can become not only a book, but a living embodiment of wisdom.

In the dedication to the "Pansophy" it says that it "is dedicated to all peoples of the earth for the affirmation of the whole kind of human perfect understanding and perfect thought, in order to achieve in this way, among the people, ultimately universal harmony and the elimination, with God's help, of discord in the world" 7, p.328].

During the life of Comenius, only a small part of the "Pansophy" was published, and in full, in its unfinished form, it was published only in the Prague edition of 1966.

The text of the "Pansophy" begins with an appeal to the creator of "the heavens, the earth and all the abyss" who gave the human sons a common home – the land "where we live the only family created by you in your own way," but "why, when you, our progenitor, the only one in heaven, we, your offspring, are not on the earth together, but in a thousand-year-old disorder we are so different everywhere with our perceptions, desires and stinging aspirations, which constantly destroy (destroying) ourselves with mutual disgust, hatred and wars ? Forgive yourself, finally, and order us from the innumerable deaf corners of darkness, mistakes and perils to return to the royal path of light, truth, peace, love and salvation ... "[7, p.329].

Then there is an appeal and an appeal to the "mortal inhabitants of the earth" – the people "to wake up to the awareness of the felony and the crime of their strife" and the desire to get out of gloomy labyrinths of wickedness, to awaken and united to take on the cause of universal salvation. "Get started now! This book, which comes to you with all the call: "Wake up, wake up!" Gives you the first opportunity to do this! No one is tired of reading and listening to her! She does not incite to anything, but, acting as an intermediary of universal salvation, wants to show all sources, streams, streams, seas and the ocean of every light, peace, truth and salvation "[7, p.329].

Among the countless books "written for the benefit of the people", "no one is like this one, no one is equal to our universality and versatility, and does not teach all people all that serves the happiness of the present and future life, with the same completeness, orderliness and clarity like ours. Indeed, the whole set of other books is written – and is written without end – either about a partial object (and this, as a rule, is not very important and not very useful for the achievement of happiness), or in the interests of only one's people, religion, language, more splitting, rather than combining ... On the contrary, this new book designed in the last century, in its approach to old things, begins to combine the aspirations, works and forces of the entire human race, in the face of all people, expanding everything that is present, all attractive and all turning away in that order, so that no one can a thundering man could not but see that the good and the evil in her and around her, and not succeed in the quest for good and in avoiding evil ... "[7, p.329].

This book, due to its new and universal direction, is "to combine everything well, to reject everything evil, to stop all further disputes about the distinction between good and evil," and in the sign that "all people can find everything that is necessary for them", receives the name of Pansophia. She is just the beginning, a plan that will be carried out by all people in a joint effort. But so that it can be understood and exercise its influence even on ordinary people, three ways of its presentation are offered.

First, "to put together in this book all the promotion of the happiness of the human race to invoke the reader of the hope that things that were able to enter a single and not very thick book, not so inexhaustible that they could not fit the mind of any man "[7, p.330]. Secondly, the author uses not a philosophical style, but a popular folk language, "calling a shovel by a shovel, and a boat by boat", because they will not understand everything, unless understood by a simple people, which always constitutes the greater part of the human race. Thirdly, the Pansophyus is written not in a monologue, but in dialogical form (in the future, this intention is only partially fulfilled) "[7, p.330].

The book "Pansophy" is offered to all living under the heavens of the peoples for the purpose of good and salvation. "For peoples who have not had any books yet, from where they could get

education, having one this book will mean" Everyone ". And who, on the contrary, is too overwhelmed and confused by many diverse and controversial books – as it happens where libraries have grown to exorbitant nature, and many are ignorant about what to do first, or do not read anything, or do not believe anything, suffering poverty among the higher abundance and darkness in the higher glow of light – is it not for salvation to buy a healthy measure in our book and move from both extremes to the middle? "[7, p.331].

Correctly arranged pantophy, according to Ya. A. A. Komensky, will become a "universal alchemy", a golden art, which day after day will increase panosophical light. We note that the most important business of his life, Jan Amos Komensky, considered the creation of a new versatile course and the textbook "Pansophy", specifying which idea he wrote: "I repeat this book, I want to make, which would replace all the treasuries of universal education. There should not be anything missing in it, and reading this book in itself should fill the mind with wisdom. All of this is due to the fact that things presented in it in a continuous, clear and distinct interdependence, everything is derived from its own roots, from its own being, and each thing is the same as what it is called, and it seems exactly as it really is. . For everything [in this book] is due to the very unchanging and internally connected true essence of things. All this, however, is in a concise form, because it is intended to serve for a short and quick life. Everything is in an accessible form, because it must bring light into the minds, and not twilight. And everything – in its internal integrity and validity, because of the continuous causal relationship, since we need a firmly established truth, and not in fictitious views "[2, p.497].

Creating such a book, which would be a treasury of human wisdom and revealing the basis of all things – harmony, can only be based on the achievement of all sciences and arts, which, in turn, involves a critical analysis of all human achievements and their universal redistribution and coordination [2 , p.501-509]. However, Komensky until the end failed to realize his plan, and the innovative ideas of which, much ahead of their time, remain largely unreasonable in our day [3, p.508].

Prospects for further scientific research we see in the analysis of the peculiarity of panosophical education and the practical implementation of its leading ideas.

References:

1. Marchukova S. M. Yan Amos Komenskyj: chelovek v «labyrynte sveta». – SPb, Izdatelstvo krystyanskogo byblejskogo bratstva sv. apostola Pavla, 2006. – 304 p.
2. Bym-Bad B. M. «Velykaya dydaktyka». Kommentaryy // Komenskyj Ya. A. Izbrannie pedagogycheskye sochynenyya: V 2-x t. T. 1. – M.: Pedagogyka, 1982. –P. 626-635.
3. Bybyxyn V. V. «Vseobshhyj sovet ob yspravlenyy del chelovecheskyx». Kommentaryy // Komenskyj Ya. A. Yzbrannyye pedagogycheskye sochynenyya: V 2-x t. T. 2. – M.: Pedagogyka, 1982. – P. 508- 559.
4. Komenskyj Ya. A. Avtobyografyya // Komenskyj Ya. A. Izbrannie pedagogycheskye sochynenyya: V 2-x t. T. 1. – M.: Pedagogyka, 1982. – P. 25-73.
5. Arcyshevskij R. A. Duxovne osyagnennyya dijsnosti: monografiya. – Luczk: Vyd-vo VNU imeni Lesi Ukrayinky, 2011. – 272 p.
6. Bybyxyn V. V. «Predvestnyk vseobshhej mudrosty». Kommentaryy // Komenskyj Ya. A. Izbrannie pedagogy`chesky`e sochy`neny`ya: V 2-x t., T. 1. – M.: Pedagogy`ka, 1982. – P. 635-645.
7. Komenskyj Ya. A. Vseobshhyj sovet ob ispravlenyy del chelovecheskyx // Izbrannie pedagogycheskye sochynenyya: V 2-x t. T. 2. – M.: Pedagogyka, 1982. – S. 285-469.